

Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi Alan Öğrencilerin Bakım Planlarının Cinsel Örüntüde Bozulma / Cinsel Fonksiyonda Değişim Tanısı Açısından İncelenmesi*

Bahtışen KARTAL^a, Ayla KAYA KORKMAZ^b

^aHemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye, bahtisen.kartal@gop.edu.tr

^bHemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye,, aylakaya60@hotmail.com

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi alan öğrencilerin bakım planlarının cinsel örüntüde bozulma /cinsel fonksiyonlarda değişim tanısı açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Çalışma, tanımlayıcı ve retrospektif tiptedir. Çalışmanın örneklemini 2016-2017 bahar döneminde Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan öğrencilerin dönem sonu teslim ettikleri 51 bakım planı oluşturmuştur. Hemşirelik bakım planları Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli ve NANDA tanılama sistemi dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geriye dönük olarak incelenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde kullanılmıştır. **Bulgular:** Örneklemi oluşturan öğrencilerin % 47.1'i erkektir. Bakım verilen hastaların %21.7'si 45 yaş ve üzerindedir. İncelenen bakım planları içerisinde öğrencilerin % 19.6'sı cinsel örüntüde bozulma tanısını ele almıştır. Cinsel örüntüde bozulma tanısını koyan öğrencilerin % 80.0'i erkektir. Cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların % 40.0'ı 25-29 yaşında, % 60.0'ı 50-69 yaş arasındadır. Cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların % 30.0'unun abortus öyküsü vardır, % 10.0'u doğum yapmıştır, % 50.0'sine Wertheim, % 10.0'una total abdominal histerektomi yapılmıştır. **Sonuç:** Doğum ve kadın hastalıkları servisleri hastaların cinsel örüntülerinin / fonksiyonlarının en çok bozulabileceği servislerdendir. Ancak öğrencilerin sadece 1/5'inin bu tanıyı ele aldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte bu tanıyı ele alan öğrencilerin sorunu tanımlama ve çözümüne ilişkin yetersiz kaldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Örüntüde Bozulma, Cinsel Fonksiyonlarda Değişim, Hemşirelik Öğrencileri

Analyzing the Care Plans of the Students Taking Gynaecology and Obstetrics Nursing Course in Terms of Diagnosis of Sexual Disruption / Change in Sexual Function

ABSTRACT

Purpose: This study was carried out to analyze the care plans of the students taking Gynaecology and Obstetrics Nursing Course in terms of diagnosis of sexual disruption / change in sexual function. **Material and Method:** This is a retrospective and descriptive study. The sample of the study consisted of 51 care plans that students who take obstetrics and gynecology nursing courses during the spring semester of 2016-2017. Nursing care plans were analyzed retrospectively by the researchers considering the FSÖ model and NANDA diagnostic system. Numbers and percentages were used in the evaluation of the data. **Results:** 47.1 % of the students in the study were male. 21.7 % of the patients were over 45 years old. Among the examined care plans, 19.6% of the students dealt with sexual dysfunction diagnosis and 80.0 % of these students were male. 40.0 % of the patients diagnosed with sexual dysfunction were between the ages of 25 and 29, and 60.0 % of them were between the ages of 50.0 and 69. 30.0 % of the patients diagnosed with sexual dysfunction had abortion, 10.0 % delivered, 50.0 % had Wertheim operation and 10.0 % had Total Abdominal Hysterectomy. **Conclusion:** In conclusion, maternity and gynaecological services can be said to be the most disruptive services for sexual functions. However, only one in five students dealt with this diagnosis. Nevertheless, the students who dealt with this diagnosis were very inadequate in defining and solving the problem.

Keywords : Sexual Disruption, Change in Sexual Function, Nursing Students

* Bu çalışma 12- 13 Ekim 2017 tarihinde Samsun'da yapılan International Congress of Black Sea Nursing Education Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Cinsellik, bireyin sağlığının ve genel iyilik halinin ayrılmaz bir ögesidir (Kulakaç, 2016). Cinsellik, aynı zamanda bireyin; kendisini nasıl algıladığını, diğer insanlarla olan etkileşimini, bir kişiyi erkek ya da kadın yapan tüm özelliklerini tanımlamayı sağlar (Erenoğlu ve Bayraktar, 2017). Biyopsikososyal ve kültürel olmak üzere pek çok boyutu olan cinsellik, intrauterin dönemden ölüme kadar yaşam boyu insan sağlığının ve temel yaşam gereksinimlerinin vazgeçilmez bir ögesidir (Büyükkayacı, 2019). Maslow'un temel insan gereksinimleri sıralamasında cinsellik; solunum, beslenme, boşaltım, uyku, dinlenme, ağrıdan kaçma gibi temel insan gereksinimleri arasında yer almaktadır (Birol, 2000). Dünya Sağlık Örgütü cinsel sağlığı; "cinsellik ile ilgili olarak fiziksel, mental ve sosyal yönden iyi olma hali" olarak tanımlamaktadır (https://www.who.int/topics/sexual_health/en/). Genel sağlığın bir parçası olan cinsel sağlık; bireylerin geçirdiği hastalık ve ameliyatlardan sonucu, vücut bütünlüğünün bozulması ve beden imajı algısının olumsuz olarak etkilenmesiyle bozulabilir. Çünkü beden imajı algısı cinselliğin ifadesinde önemli bir etkiye sahiptir (Akça Ay, 2015). Gebelik, doğum, doğum sonu dönem, menapoz ve jinekolojik sağlık sorunları hem beden imajını etkilemesi bakımından hem de bu süreçlerde meydana gelen değişiklikler, operasyonlara ilişkin travmalar, ağrı, kanama, enfeksiyon ve organ kayıpları cinsel fonksiyonlarda ve cinsellik algısında değişme yetersizlik duygusu yaşanmasına sebep olabilir (Çiçek ve Güngörmüş, 2018; Ertem ve Sevil, 2010; Şahin, 2009; Keseroğlu, Özgür, Yıldız, ve Gülen, 2018; Bilge, Kaydırak, ve Aslan, 2016; Oskay ve Başgöl, 2015; Terzioğlu ve Alan, 2015).

Hastaların cinsel sağlığını geliştirmek hemşirelerin önemli bir görevidir (Sung, Husang, and Lin, 2015). Özellikle kadın hastalıkları ve doğum kliniklerinde çalışan sağlık personelinin ve uygulama yapan öğrencilerin bütüncül hasta bakımı için hastaların cinsel fonksiyonlarında değişmeyi ele alması ve bu konuda hastalara / bireylere danışmanlık yapması oldukça önemlidir. Fakat cinsel sorunların gerek hastalar tarafından ifade edilmesi gerekse hemşireler ve diğer sağlık profesyonelleri tarafından ele alınmasında zorluklar yaşanmaktadır. Cinsellik ve cinsel sağlık sorunları toplumsal, kültürel, dini ve sosyal etmenlerin etkisi ile bastırılan, mahrem kabul edilip ifade edilemeyen ve yaygın olmasına rağmen yeterince ele alınıp değerlendirilmeyen bir durumdur (Bilgin ve Kömürcü, 2016). Hemşirelik öğrencileri eğitimleri sırasında birçok bilgi ve beceriyle donanmakta ve bu kazanımlar hemşirelik mesleğini yaparken önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın, hemşirelik eğitimi sırasında hemşire adaylarının hastalarının cinsellik ile ilgili sorunlarını değerlendirip değerlendirmediklerinin belirlenmesi hemşirelik müfredatında ilgili derslerin konularının ve dersin işlenişinin tekrar gözden geçirmesine rehberlik edeceği düşünülmektedir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu çalışma kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi alan hemşirelik öğrencilerin bakım planlarının cinsel örüntüde bozulma /cinsel fonksiyonlarda değişim tanısını açısından incelenmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı ve retrospektif bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın örneklemini 2016-2017 bahar döneminde kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi alan öğrencilerin dönem sonu teslim ettiği 51 bakım planı oluşturmuştur. Hemşirelik bakım planları Gordon'un Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri (FSÖ) Modeli ve

NANDA (North America Nursing Diagnosis Association) tanılama sistemi dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geriye dönük olarak incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri öğrencilerin dönem sonu teslim ettikleri hemşirelik bakım planlarının geriye dönük incelenmesi yoluyla toplanmıştır. Çalışma için toplam 51 adet bakım planı incelenmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada bakım verilen hastaların yaşı, tıbbi tanısı, tanıyı koyan öğrencinin cinsiyeti, tanı konulan hastaların yaşı ve tıbbi tanısı gibi özellikler incelenmiştir. Cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonda değişim tanısı, FSÖ modeli ve NANDA tanılama sistemi dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılması sırasında etik ilkelere dikkat edilmiş, çalışma yapılmadan önce kurum izni alınmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin % 52.9'unun kadın % 47.1'inin erkek olduğu belirlenmiştir. Bakım verilen hastaların % 52.9'unun 20-30 yaş, % 23.5'inin 31-40 yaş ve %23.5'inin 41 yaş ve üzeri olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Hastaların tıbbi tanılarının dağılımı (n = 51)

Tıbbi Tanılar	Sayı	Yüzde
Sezaryen	20	39.2
Riskli gebelik	11	21.6
Wertheim/ TAH_BSO*	14	27.6
Düşük	6	11.8
Toplam	51	100.0

* Total Abdominal Histerektomi Bilateral Salpingooferektomi

Tablo 1'de hastaların tıbbi tanılarının dağılımı verilmiştir. Tabloda öğrencilerin % 39.2'sinin sezaryen, % 21.6'sının riskli gebelik, %11.8'inin abortus, %27.6'sının jinekolojik operasyon geçirmiş hastalara bakım verdiği görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsel örüntüde bozulma tanısına koyma durumları ve cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların bazı özellikleri

Cinsel Örüntüde Bozulma / Fonksiyonlarda Değişim Tanısına İlişkin Özellikler	Sayı	%
Tanı koyma		
Evet	10	19.6
Hayır	41	80.4
Tanı koyan öğrencinin cinsiyeti (n:10)		
Kadın	2	20.0
Erkek	8	80.0
Tanı konan hastanın yaşı (n:10)		
25-29	4	40.0
50-69	6	60.0
Tanı konan hastanın tıbbi tanısı (n:10)		
Düşük	3	30.0
Doğum	1	10.0
Wertheim	5	50.0
TAH-BSO	1	10.0

Tablo 2’de öğrencilerin cinsel örüntüde bozulma tanısına koyma durumları ve cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların bazı özellikleri gösterilmiştir. İncelenen bakım planları içerisinde öğrencilerin %19.6’sının cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonlarda değişim tanısını ele aldığı ve bu öğrencilerin % 80’inin erkek öğrenci olduğu belirlenmiştir. Cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların % 40.0’ı 25-29 yaşında, % 60.0’ı 50-69 yaş arasındadır. Cinsel örüntüde bozulma tanısı konulan hastaların % 30.0’u abortus ve %10’u doğum yapmış, % 50.0’sine Wertheim, % 10.0’una total abdominal histerektomi yapılmıştır. Ayrıca bakım verdikleri hastalara cinsel örüntüde bozulma /cinsel fonksiyonlarda değişim tanısı koyan öğrencilerin hemşirelik sürecinin veri toplama, amaç belirleme, planlama, uygulama ve değerlendirme basamakları incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda cinsel örüntüde bozulma tanısının etiyolojik faktörlerinin bireylere özel yapılmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin bu tanıya yönelik amaç belirleyemediği, sonuç kriteri oluşturamadığı, girişimleri ve planlamayı hastaya özel yapamadığı belirlenmiştir. Hemşirelik sürecinin son basamağı aynı zamanda bir başlangıç basamadığı da olan değerlendirmenin ya boş bırakıldığı ya da yetersiz olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Cinsellik, fetal hayatta başlayıp ömür boyu devam eden, üreme ve cinsel doyumu içeren, tüm bedeni ve aklı ilgilendiren, toplumun kültürel değerleri ve ahlaki unsurlarından etkilenen bir gereksinimdir (Toptaş ve Aksu, 2020). Cinsellik ömür boyu devam etmesine rağmen üreme çağında ve postmenapozal dönemde aktif olarak yaşanmaktadır. Çalışmada öğrencilerin bakım verdiği hastaların cinsel aktif yaşta olduğu görülmektedir. Cinselliğin gebelik, doğum, doğum sonu dönem, menapoz ve jinekolojik kanserler ve operasyonlardan olumsuz etkilediği de bilinmektedir (Çiçek ve Güngörmüş, 2018; Ertem ve Sevil, 2010; Şahin, 2009; Keseroğlu ve ark., 2018; Bilge ve ark., 2016; Oskay ve Başgöl, 2015; Terzioğlu ve Alan, 2015). Tüm bu bilinenlere rağmen çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin sadece beşte birinin (%19.6) cinsellik örüntüsünde/cinsel fonksiyonlarda değişim tanısını koyduğu belirlenmiştir. Aydın ve Akansel’in hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik bakım planlarında koydukları tanıları inceledikleri çalışmalarında cinsel örüntüde değişim / cinsel fonksiyonlarda değişim tanılarını ele almadıkları belirlenmiştir (Aydın ve Akansel, 2013). Taşkın Yılmaz ve ark. hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik

sürecine ilişkin görüşleri ve yeterlilik düzeylerini belirledikleri çalışmada öğrencilerin cinsellik-üreme alanında hiç tanı koymadığı, % 60.2'sinin cinsellik ve üreme konusunda en az yetkinliğe sahip oldukları belirlenmiştir (Yılmaz, Sabancıoğulları, ve Aldemir, 2015). Taşdemir ve Kızılkayanın psikiyatri hemşireliği dersi alan ve konsültasyon liyezon psikiyatrisi (KLP) için dahiliye, cerrahi, kardiyovasküler cerrahi, göğüs hastalıkları, ortopedi, üroloji, fizik tedavi ve rehabilitasyon klinikleri, AMATEM ve Psikiyatri kliniklerinde uygulama yapan öğrencilerde yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonlarda değişim tanısı koymadığı belirtilmiştir. (Taşdemir ve Kızılkaya, 2013). Akkurt Yalcinturk vd. (2018), psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin 1 yıllık süreçte koydukları tanıları inceledikleri çalışmalarında daha çok psikososyal alana odaklandıkları, cinsellik ve üreme alanına ilişkin tanı koymadıklarını belirlemiştir. Sabancıoğulları ve arkadaşlarının psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerde yaptığı çalışmada hemşirelerin hastaların cinsellik örüntüsü daha az değerlendirdikleri alan olarak belirlenmiştir (Sabancıoğulları, Elvan, Kelleci, ve Doğan, 2011). Çalışmamızın ve diğer çalışmaların sonuçlarına bakıldığında cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonlarda değişim tanılarının ya hiç ya da çok az ele alındığı görülmektedir.

Öğrencilerin cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonlarda değişim tanısını ele almaması öğrencilerin kültürel ve değer yargılarından, cinsel mitlerinden kaynaklanabilir. Bu çalışmada öğrencilerin cinsel örüntüde/fonksiyonlarda değişim tanısını ele almama nedenlerini belirlemeye yönelik yapılmamıştır. Fakat yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 89.4'ü cinsel sağlık değerlendirmesini mesleğinin bir gereği olarak görürken, % 57.1'inin bireylerin cinsel sağlığını değerlendirmede ve % 69.3'ünün cinsel meseleleri tartışırken rahatsız olduğu belirlenmiştir (Evcili ve Demirel, 2018). Aker ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlık bakımı verme konusunda olumsuz inanç ve tutuma sahip olduğunu belirlenmiştir (Aker, Uslu, Tunç Tuna, ve Molu, 2018). Öğrencilerin veri toplama formlarının incelendiği bir çalışmada formların % 64.2'sinde cinsellik-üreme alanıyla ilgili hiç veri toplanmamış olduğu ve % 35.8'inde toplanan verilerin yetersiz olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerle gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri doğrultusunda öğrencilerin cinsellikle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ve cinsellikle ilgili veri toplamayı gerekli görmelerine rağmen hastalarla bu konu hakkında konuşmaktan çekindikleri saptanmıştır (Uysal ve Yenil, 2016). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik sürecinin veri toplama aşamasına ilişkin görüşleri ve yaşadıkları güçlüklerin belirlendiği bir başka çalışmada, öğrencilerin cinsellik-üreme ile ilgili olarak veri toplama oranı % 0.5 olarak bildirilmiştir (Yılmaz, Genç, Seçkin, Yılmaz, Güven, ve Gözütok, 2019). Bununla birlikte çalışmada öğrencilerin cinsel örüntüde bozulma tanısına yönelik amaç belirleyemediği, sonuç kriteri oluşturamadığı, girişimleri ve planlamayı hastaya özel yapamadığı belirlenmiştir. Ayrıca değerlendirme basamağının ya boş bırakıldığı ya da yetersiz olduğu belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmada benzer şekilde öğrencilerin çoğunluğunun cinsel sağlık sorunlarına ilişkin hastalara soru sorma, konu hakkında konuşma, hastalara danışmanlık yapmada kendilerini yeterli olarak kabul etmedikleri belirlenmiştir (Kong, Wu, and Loke, 2009). Çalışmamızda cinsel sağlığın değerlendirilmesinin önemli olduğu servislerde uygulama yapan öğrencilerin tanı koydukları sayı yetersiz olmasının yanında tanı konulan hastalara uygulanan hemşirelik müdahalelerinin de yetersiz ve eksik olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç öğrencilerin özellikle toplumda mahrem olarak kabul edilen cinsellik konularında hastalarıyla konuşma ve danışmanlık yapmaları için cesaretlendirilmesi ve bunun için hemşirelik programlarının müfredatlarında ayrı bir zaman ayrılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışmamızda bakım verdiği hastaya cinsel örüntüde bozulma/cinsel fonksiyonlarda değişim tanısı koyan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 80.0) erkek öğrenciler olduğu görülmüştür. Uysal ve

Yenal (2016)'ın yaptıkları çalışmada ise bizim çalışmamızın aksine erkek öğrencilerin kadın hastalardan cinsellik konusunda veri toplamada ve bakım vermede güçlük yaşadıkları saptanmıştır (Uysal ve Yenal, 2016). Çalışmanın yapıldığı yerin ve öğrencilerin kültürel özellikleri düşünüldüğünde çalışmamızın bu sonucu oldukça düşündürücüdür. Erkek öğrencilerin bu konuda farkındalıkları yüksek olabilir. Cinsel örüntüde bozulma / cinsel fonksiyonlarda değişim tanısı konulmuş olmasına rağmen planlama, uygulama ve değerlendirme basamaklarının bakım verilen hastaya özel yapılmamış olması öğrencilerin farkındalığı olduğunu, fakat uygulamaya dönüştürülemediğini düşündürebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak kadın hastalıkları ve doğum servisleri kadınların cinsel örüntülerinin / fonksiyonlarının en çok bozulabileceği müdahalelerin yapıldığı servislerdendir. Fakat öğrencilerin sadece beşte bir bu tanıyı ele almıştır. Bununla birlikte bu tanıyı ele alan öğrencilerin, tanıyı destekleyen verisi, amacı, planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi yetersiz kalmış, daha çok hemşirelik süreci kitaplarında yazan ifadelerle yer verildiği, bireye özel müdahaleler planlamadığı ve ifadelerin sorunun çözümü için çok yetersiz olduğu belirlenmiştir. Cinsel örüntüde bozulma / fonksiyonlarda değişim tanısı ve bu tanıya ilişkin hemşirelik yaklaşımları özellikle öğrenciler için zor bir uygulama alanıdır. Gerek hastaya gerekse bakım veren öğrencinin kültürel özelliklerine, cinsellik algılarına ve tabularına bağlı olarak konuşulması sorunların belirlenmesi ve çözümü oldukça zordur. Öğrencilerin hastalarının cinsel sağlık sorunlarının farkına varması ve bu sorunların çözümünde rehberlik edebilmesi için öğrencilerin bu konuda ayrı bir eğitime ihtiyacı vardır.

KAYNAKLAR

- Akça Ay, F. (2015). Teori Nedir? Professional Teoriler ve Teorisyenler, Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler (Edt: Fatma Akça Ay). Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul. ss: 44-58.
- Aker, M.N., Uslu, E., Tunç Tuna, P. ve Molu, B. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsel Sağlık Bakımı Vermeye İlişkin Tutum ve İnançları. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 41-49.
- Akkurt Yalcinturk A., Dissiz M. ve Kurt, N. (2018). Nursing Diagnoses of The Patients Who Have Been Treated In Acute Psychiatry Clinics In The Recent Year. International Journal Of Caring Sciences, 11(3), 1736-1742.
- Aydin, N. ve Akansel, N. (2013). Determination of accuracy of nursing diagnoses used by nursing students in their nursing care plans. International Journal of Caring Sciences, 6 (2), 252-2.
- Bilge, Ç., Kaydırak, M. M. ve Aslan, E. (2016). Jinekolojik Kanserin Cinsel Yaşam Üzerindeki Etkileri. SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(3).
- Bilgin, Z. ve Kömürcü, N. (2016). Kadın cinselliği ve kanıt temelli yaklaşımlar. Androloji Bülteni, 18(64), 48-55.
- Biröl L. Hemşirelik Süreci, Genişletilmiş 4. Baskı, İzmir 2000.
- Büyükkayacı Duman N. (2019). Cinsellik ve Cinsel Sağlık: Tanımlar, Kavramlar, Cinsel Hak ve Özgürlükler. Cinsel Sağlık (Edt: Büyükkayacı Duman N.). Nobel Tıp Kitapevi.
- Çiçek, Z. ve Güngörmüş, Z. (2018). Sexual Dysfunction Of Pregnant: An Example From Turkey. International Journal Of Caring Sciences, 11(3),1573-1979.
- Erenoğlu, R. ve Bayraktar, E. (2017). Sexual attitudes of nursing students and the affecting factors. Journal of Human Sciences, 14 (2), 1745-1756
- Ertem, G. ve Sevil, Ü. (2010). Gebeliğin Cinselliğe Etkisi. Dirim Tıp Gazetesi, 85(1): 40-47.
- Evcili F. and Demirel G. (2018). Sexual Myths Of Midwifery And Nursing Students And Their Attitude Regarding The Assessment Of Sexual Health. Journal Of Human Sciences, 15(4),2280-2288.
- https://www.who.int/topics/sexual_health/en Erişim tarihi:01.05.2020
- Keseroğlu, B. B., Özgür, B. C., Yıldız, A. K. ve Gülen, E. (2018). Kadın Cinsel İşlev Ölçeğine Etki Eden Faktörler. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 20(3), 269-273.
- Kong, S.K.F., Wu, L.H. and Loke, A.Y. (2009). Nursing Students'knowledge, Attitude Andreadiness To Work For Clients With Sexualhealth Concerns. Journal Of Clinical Nursing,18(16), 2372-2382.
- Kulakaç, Ö. (2016). Cinsellekle ilgili bakış açıları ve çağdaş cinsellik anlayışı. Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health And Diseases Nursing-Special Topics, 2(1),1-8.

- Oskay, Ü. ve Başgöl Ş. (2015). Jinekolojik Kanser Hastalarında Yaşanan Cinsel Sorunlar ve Bu Sorunların Giderilmesinde Kullanılan Model ve Yaklaşımlar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 31(1), 108-119.
- Sabancıoğulları, S., Elvan, E., Kelleci, M. ve Doğan, S. (2011). Bir Psikiyatri Kliniğinde Hemşireler Tarafından Yapılan Hasta Bakım Planlarının Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli ve Nanda Tanılarına Göre Değerlendirilmesi. Journal of Psychiatric Nursing, 2(3), 117-122.
- Sung, S.C., Husang, H.C. and Lin, M.H. (2015). Relationship Between The Knowledge, Attitude, And Self-Efficacy On Sexual Health Care For Nursing Students. J Prof Nurs, 31(3):254-261.
- Şahin, N. (2009). Kadınlarda Postpartum Dönemde Cinsel Yaşam. Zeynep Kamil Tıp Bülteni, 40(3), 125-130.57.
- Taşdemir, G. ve Kızılkaya, M. (2013). Sağlık Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerin Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi Klinik Uygulamasında NANDA Hemşirelik Tanılarının İncelenmesi. Journal Of Human Sciences, 10(1), 246-257.
- Terzioğlu, F. ve Alan, H. (2015). Jinekolojik Kanser Tedavisi Sırasında Yaşanan Psikolojik Sorunların Kadının Cinsel Yaşamına Etkisi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 18(2), 140-147.
- Toptaş, B. ve Aksu, H. (2020). Yaşlı Kadınların Cinselliğe Bakış Açısı, Yaşadığı Sorunlar ve Sağlık Profesyonellerinin Rolü. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 29(1), 1-1.
- Uysal, N. ve Yenal, K. (2016). Hemşirelik Bir ve İkinci Sınıf Öğrencilerinin Bakım Planı İçin Cinsellik ve Üreme Alanına İlişkin Veri Toplamada Yaşadıkları Güçlükler. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 7, 98-115.
- Yılmaz, A.A., Gençer, E., Seçkin, Ç., Yılmaz, H., Güven, K. T. ve Gözütok, S. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Sürecinin Veri Toplama Aşamasına İlişkin Görüşleri ve Yaşadıkları Güçlükler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 22(4), 231-239.
- Yılmaz, F. T., Sabancıoğulları, S. ve Aldemir, K. (2015). The opinions of nursing students regarding the nursing process and their levels of proficiency in Turkey. Journal of caring sciences, 4(4), 265.